

Κωνσταντίνος Θ. Ζάρρας
Σύντομο βιογραφικό σημείωμα

Βασικά βιογραφικά στοιχεία

Γεννήθηκα στη Λαμία, όπου και πέρασα τα μαθητικά μου χρόνια. Σπουδές και μεταπτυχιακά έκανα στην Ελλάδα (Τμήμα Θεολογίας, ΑΠΘ) και την Αγγλία (Faculty of Theology, University of Durham) και έρευνα στο Jews College (και αλλού). Πριν από την εκλογή μου στη Θεολογική Σχολή του ΕΚΠΑ, επί σειράν ετών, αρχικά ως αναπληρωτής και στη συνέχεια ως μόνιμος Θεολόγος Καθηγητής, δίδαξα σε πολλά σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και σε διάφορους νομούς της χώρας. Στη Θεολογική Σχολή διδάσκω από το 2003, πρώτα ως Λέκτορας στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας, ύστερα στο Τμήμα Θεολογίας (από το 2007) και σήμερα ως Επίκουρος Καθηγητής (από το 2012). Είμαι ή υπήρξα μέλος της *Ελληνικής Βιβλικής Εταιρίας*, της *Studiorum Novi Testamenti Societas*, της *Society of Biblical Literature*, και της *European Association of Biblical Studies*. Συχνά συμμετέχω ως εισηγητής (πολλές φορές ύστερα από προσωπική πρόσκληση) σε διεθνή συνέδρια στη χώρα μας και το εξωτερικό (Jerusalem, Vienna, Prague, Sambata, Minsk, Florence, κ.α.). Διετέλεσα μέλος του ΔΣ ομίλου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος στον τόπο της καταγωγής μου και αρθρογράφω (σπανιότερα τώρα πλέον) σε σχετικό έντυπο. Είμαι έγγαμος και έχω ένα παιδί.

Αρχαίες γλώσσες που έχουν μελετηθεί : Ελληνική, Εβραϊκή, Αραμαϊκή, Λατινική, Ακκαδική (σφηνοειδής, δεν χρησιμοποιείται).

Σύγχρονες γλώσσες που έχουν μελετηθεί : Αγγλική, Γαλλική, Ισραηλινή.

Γνωστικό αντικείμενο, ειδίκευση και πεδία έρευνας και συγγραφής

Χώρος ειδίκευσής μου είναι η ιστορική περίοδος του Δεύτερου Ναού και ο Μυστικός Ιουδαϊσμός του Θρόνου και των Ανακτόρων του Θεού (*Maaseh Merkavah* και *Heikhalot*), όπου και η διδακτορική μου διατριβή. Το δε **γνωστικό μου αντικείμενο** είναι «Ιουδαϊσμός – Ιστορία της Εποχής της Καινής Διαθήκης».

Κύρια πεδία έρευνας και συγγραφής μου αποτελούν : η Ιστορία της περιόδου του Δεύτερου Ναού· ο αρχαίος Ιουδαϊσμός, με τις διάφορες θρησκευτικές ομάδες και φαινόμενα της περιόδου του Δεύτερου Ναού, καθώς και το θρησκευτικό και πολιτισμικό του περιβάλλον· το ιουδαϊκό υπόβαθρο της Καινής Διαθήκης και του Χριστιανισμού γενικότερα· η ιστορία της σχέσης Χριστιανών και Ιουδαίων· ο Ραββινικός Ιουδαϊσμός με τη γραμματεία και τη θεολογία του (κυρίως, το Ταλμούδ)· το ζήτημα της ουρανίας ανόδου και της μεταμόρφωσης του ήρωα σε αγγελική οντότητα σε αποκαλυπτικά και κείμενα της γραμματείας των Ανακτόρων· η προσευχή στον Ιουδαϊσμό· ο μυστικός Ιουδαϊσμός, η θεολογία και τα κείμενά του σε όλες τους τις ιστορικές φάσεις και διαστάσεις· τα κείμενα, η μυστική θεολογία των Μανδαίων και οι ιουδαϊκές αφορμές αυτής· ζητήματα των χειρογράφων της Νεκράς Θαλάσσης και της θεολογίας που απορρέει από αυτά.

Μαθήματα

Ανάμεσα στα μαθήματα που έχω διδάξει και διδάσκω είναι :

Ιστορία της Εποχής της Καινής Διαθήκης (από το 2003)· ο Αρχαίος και Μεσαιωνικός Ιουδαϊσμός· Λαοί και Πολιτισμοί της Βίβλου (από το 2003), για το πολιτισμικό και θρησκευτικό περιβάλλον του λαού Ισραήλ· αποκαλυπτική γραμματεία· χειρόγραφα και θεολογία της Κοινότητας του Κουμράν· θρησκεία και γραμματεία του Ιουδαϊσμού (για πρώτη φορά διδάχθηκε στην Ελλάδα η ιστορία και η θεολογία του Ταλμούδ), με έμφαση στη ραββινική θεολογία και ερμηνευτική (για πρώτη φορά διδάχθηκαν στην Ελλάδα οι ραββινικές οδοί ερμηνείας της Τορά και του Ταλμούδ· σε μεταπτυχιακό επίπεδο)· αρχαίος, μεσαιωνικός και ύστερος μυστικός Ιουδαϊσμός, με έμφαση στη γραμματεία των Ανακτόρων, το Ζοχάρ, τη Λουριανική Καμπαλά και τον Χασιδισμό (για πρώτη φορά στην Ελλάδα)· κείμενα και θεολογία των Μανδαίων, του «τέταρτου λαού της Βίβλου», των «τελευταίων Γνωστικών» και ενός υπό εξαφάνιση σύγχρονου λαού (για πρώτη φορά στην Ελλάδα, τόσο σε προπτυχιακό, όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο).

Όλα τα μαθήματά μου διδάσκονται στην ειδικά σχεδιασμένη **Αίθουσα Οπτικο/Ακουστικών Μέσων** της Σχολής μας. Όλα δε τα μαθήματα περιλαμβάνουν προβολή άφθονου φωτογραφικού υλικού, ειδικών διαφανειών με σχήματα και εικόνες για το κάθε φορά εξεταζόμενο θέμα, καθώς και επιστημονικών ντοκιμαντέρ. Συχνά, κατά τη διάρκεια του μαθήματος γίνεται ψηφιακού τύπου παρουσίαση ευρημάτων, σχεδιαγραμμάτων, χαρτών και αρχαιολογικών χώρων (με ειδικά προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών). Βεβαίως, τα οφέλη που προκύπτουν για τους φοιτητές είναι πασιφανή. Ακολουθώντας αυτό τον τρόπο διδασκαλίας, με ειδικά σχεδιασμένες προβολές στον ίδιο χώρο, σε τακτά χρονικά διαστήματα και ανάλογα με το κάθε φορά ανακύψαν θέμα οργανώνονται ειδικές παρουσιάσεις πάνω σε ζητήματα της επικαιρότητας (νέες ανακαλύψεις που απασχολούν, ευρήματα που αμφισβητούνται, σημαντικά θέματα της Βιβλικής επιστήμης, κ.α.). Ενίοτε, γνωστοί ειδικοί Καθηγητές από μεγάλα Πανεπιστήμια του εξωτερικού καλούνται για διαλέξεις, ώστε να μοιραστούν τη γνώση και τη σοφία τους μαζί μας. Εξαιτίας της έλλειψής του, είχα εισηγηθεί τη δημιουργία ενός θεολογικού forum ενημέρωσης και διαλόγου στο Τμήμα Θεολογίας. Πράγματι, εδώ και λίγα χρόνια ο *PaRDeS, Ο κήπος των θεολόγων*, άρχισε τις παρουσιάσεις του στην Αίθουσα Οπτικο/Ακουστικών Μέσων με μεγάλα ποσοστά προσέλευσης. Ας σημειωθεί ότι στα πλαίσια του *PaRDeS, Ο κήπος των θεολόγων* και με πρωτοβουλία και ενέργειες δικές μου προσεκλήθη δια της Κοσμητείας μας και προσήλθε ο Σοφιολογιώτατος Ραββίνος Αθηνών κ. Νεγρίν, πραγματοποιώντας μια πολύ ενδιαφέρουσα ομιλία και στη συνέχεια διάλογο με Καθηγητές και φοιτητές από το ακροατήριο (ομολογουμένως, μια πρωτότυπη για τη Σχολή, πολύ ενδιαφέρουσα και ωφέλιμη εμπειρία).

Βιβλία μου που κυκλοφορούν πάνω στα προαναφερθέντα επιστημονικά πεδία είναι :

1. *Η Αρχαία Ιουδαϊκή Μυστική Παράδοση του Θρόνου* (Τυποφιλία, Θεσσαλονίκη 2000, σελίδες 254).
2. *Το Δένδρο των Ψυχών: Σπάνια αποσπάσματα από τη θεοσοφική Καμπαλά* (Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2002, σελίδες 215' εξαντλημένο, αλλά υπό εμπλουτισμό και επανέκδοση).
3. *Ιστορία της Εποχής της Καινής Διαθήκης Β': Ιουδαίοι και Χριστιανοί σε Αναζήτηση Ορίων* (Έννοια, Αθήνα 2008, σελίδες 344' υπό εμπλουτισμό και επανέκδοση)·
4. *Λαοί και Πολιτισμοί της Περιόδου του Δεύτερου Ναού* (Έννοια, Αθήνα 2008, επανεκδ., σελίδες 208' πρώτος τίτλος: *Λαοί και Πολιτισμοί της Βίβλου*).
5. *Αρχαίος Ιουδαϊσμός: Μελέτες Α'* (Έννοια, Αθήνα 2011, σελίδες 408).
6. *Ιστορία των Χρόνων της Καινής Διαθήκης* (Έννοια, Αθήνα 2012, επανεκδ., σελίδες 696).
7. *Η Μυστική θεολογία των Μανδαίων: Οι ιουδαϊκές αφορμές* (Έννοια, Αθήνα 2014, σελίδες 197).
8. *Ταλμούδ* (Έννοια, Αθήνα 2015, σελίδες 488).

Σημαντικότερα επιστημονικά άρθρα και μελέτες μου είναι :

- «Σεραφίμ (Ησ. 6,1-7) και Χερουβίμ (Ιεζ. 1,5-11 και 10,1): Η προέλευση και η μεταξύ τους σχέση, όπως προκύπτει από τα οράματα κλήσης των δυο προφητών» (*Δελτίο Βιβλικών Μελετών*, τ. 16, Ιουλ.-Δεκ. 1997)·
- «'Αρπαγησόμεθα εν νεφέλαις'»: Η σχέση του Α' Θεσ. 4,17 με το Β' Κορ. 12,1-4 και η παράδοση των ουράνιων ταξιδιών κατά την εποχή του Παύλου" (στο *Οι δυο Προς Θεσσαλονικείς Επιστολές του Αποστόλου Παύλου: Προβλήματα Φιλολογικά, Ιστορικά, Ερμηνευτικά, Θεολογικά*, εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2000)·
- «Το "Άγγιγμα του Ουρανού": Οι περί θανάτου αντιλήψεις στον Ιουδαϊσμό - Από την Παλαιά Διαθήκη, έως την Καμπαλά και τον Χασιδισμό» (στο *Θάνατος και Εσχατολογικά Οράματα: Θρησκευοϊστορικές Προοπτικές*, Αρχέτυπο 2003)·
- «Η επίδραση των αποκαλυπτικών και η εσχατολογική διάσταση του οράματος Μεταμόρφωσης του Ιησού Χριστού στην αφήγηση του Ευαγγελιστή Λουκά (9,28-36)» (στο *Το Κατά Λουκάν Ευαγγέλιο: Προβλήματα Φιλολογικά, Ιστορικά, Ερμηνευτικά, Θεολογικά*, Έκδοση Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος και Αλμυρού, Βόλος 2003)·
- «Ο δρόμος της εκστατικής Καμπαλά του Αβραάμ Αμπουλάφια» (στο *Οι δρόμοι της γνώσης*, εκδ. Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2001)·
- «Το Άγγιγμα της Σεκινά: Σύμβολα της Καμπαλά στη Δυτική Τέχνη» (στο *συλλογικό Τέχνη και Μυστικισμός*, Αρχέτυπο 2002)·
- «*ΠαΡΝτέΣ*: η πύλη για τον μυστικό κήπο της Τορά» (στο *συλλογικό Παράδεισος και Κόλαση*, Αρχέτυπο 2003)·
- «Το Γεν. 5,21-24 και η μορφή του Ενώχ σε μεταγενέστερα Ιουδαϊκά κείμενα» (στην *Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής Αθηνών* 2004)·

- «Στοιχεία επιρροής του Ιεζ. 1 και της Παράδοσης του Θρόνου στην Αποκάλυψη του Ιωάννη (κεφ. 4)» (στο *Αγία Γραφή και Σύγχρονος Άνθρωπος - Τιμητικός Τόμος στον Καθηγητή Ιωάννη Δ. Καραβιδόπουλο*, εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2006).
- «Η θεωρία του “Γαλιλαίου χασίδ” : τα όρια της εφαρμογής», στο *Διακονία, Λειτουργία, Χάρισμα - Τιμητικός Τόμος προς τον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιο Α. Γαλίτη*, εκδ. Εν Πλω, Αθήνα 2006.
- «Απαρχές και επιρροές στο σώμα των Γνωστικών κινήματων: Μια σύντομη πρόταση», στο συλλογικό *Το Μυστήριο του Ιούδα*, εκδ. Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2006.
- «Αρχαία Γνώση και Γνωστικοί στην αυγή του Χριστιανισμού», ως ‘Εισαγωγή’ στο έργο του S. Martin, *Γνωστικοί, Όλη η αλήθεια για τους πρώτους ‘αιρετικούς’ του Χριστιανισμού*, εκδ. Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2008.
- «Οι παραδόσεις για τον ραββί Ακίβα μπεν Γιοσήφ στα Μιδρασίμ και το Ταλμούδ», στο *Φιλία και Κοινωνία: Τιμητικός τόμος στον Καθηγητή Γρηγόριο Δ. Ζιάκα*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2008.
- «Σύγχρονες επιστημονικές προσεγγίσεις και το παράδοξο του Βιβλικού αειθαλούς», στον τόμο ΜΓ’ (2008) της ΕΕΘΣΠΑ.
- «Άνθρωπος χοϊκός και άνθρωπος ουράνιος: Μια Ιουδαϊκή ανάγνωση του Α΄ Κορ. 15,45 εξ», στο *Απόστολος Παύλος και Κόρινθος: Πρακτικά Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου (Κόρινθος, 23-25 Σεπτεμβρίου 2007)*, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2009.
- «Τελευταία, ταφικά έθιμα, το ‘φιλί του Θεού’ και ο ‘διαρκής θάνατος’ του Μυστικού στον Αρχαίο Ιουδαϊσμό», στο Αρχιμ. Σ. Καλογερόπουλος (επιμ.), *Το Μυστήριο του Θανάτου εις την Λατρείαν της Εκκλησίας: Πρακτικά Θ΄ Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ιερών Μητροπόλεων, Σειρά ‘Ποιμαντική Βιβλιοθήκη’ τομ. 19, Κλάδος Εκδόσεων της Επικοινωνιακής Και Μορφωτικής Υπηρεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, 2009.*
- “Silence and Proper Intention in Late Second Temple and Early Rabbinic Prayer: The case for mBerakhot 5:1”, στο H. Klein, Chr. Karakolis (et al.), *Das Gebet im Neuen Testament (Prayer in the New Testament. Fourth European Orthodox-Western Conference of Exegetes in Sambata de Sus from August 4-8, 2007)*, WUNT I 249, Mohr Siebeck 2009.
- «‘Ειρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν’ (Ιω. 14,27): Χρήσεις, διαστάσεις, και αποχρώσεις της ειρήνης κατά την εποχή του Χριστού», στον τόμο του Συνεδρίου της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών με θέμα *Προς μια Οικουμενική Διακήρυξη για την Ειρήνη και την Καταλλαγή: Μια Ορθόδοξη Συμβολή*, στο Ε. Κασσελούρη - Χατζηβασιλειάδη (επιμ.), *Και επί γης ειρήνη: Όραμα και Αίτημα για τους λαούς και τις χριστιανικές Εκκλησίες - Ορθόδοξη Συμβολή*, Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος/ Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, εκδ. Ίνδικτος, Αθήναι 2010.

- «Ο **שַׂר הַסַּרִין** (Sar haSarin) και η παρουσία των αγγέλων Γαβριήλ και Μιχαήλ στο *Όραμα Γαβριήλ*», στο Π. Βασιλειάδης (εκδ., κ.α.), *Αγία Γραφή και Αρχαίος Κόσμος: Τιμητικό Αφιέρωμα στον Ομότιμο Καθηγητή Ιω. Α. Γαλάνη*, εκδ. Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2010·
- “Μεσσιανικές αντιλήψεις στο ραββινικό και τον μεσαιωνικό Ιουδαϊσμό”, στο Στ. Ζουμπουλάκης (επιμ.), *Η μεσσιανική ιδέα και οι μεταμορφώσεις της : Από την Παλαιά Διαθήκη ως τους πολιτικούς μεσσιανισμούς του 20^{ου} αιώνα*, Εκδόσεις Ιδρύματος Άρτος Ζωής, Αθήνα 2011·
- “Death and Burial Customs in Earliest Christianity” στο James H. Charlesworth (ed.), *The Tomb of Jesus and His Family? Exploring Ancient Jewish Tombs Near Jerusalem’s Walls*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2013·
- “Beyond *Jesus the Jew*: Old Visions Meet Modern Challenges”· η εισήγησή μου (“The Incarnation of God’s Son in Israel” - από ιουδαϊκής απόψεως) στο διεθνές Συνέδριο της *Eastern European Liaison Committee* (της *Studiorum Novi Testamenti Societas - SNTS*), Minsk 2010 με αντικείμενο *Gospel Images of Jesus Christ in Church Tradition and in Biblical Scholarship*· στη σειρά WUNT 1 288, *Mohr Siebeck* 2012·
- “*Pax deorum* και Πάνθεον ως θρησκευτικές και θεσμικές προϋποθέσεις για το Διάταγμα των Μεδιολάνων,” εισήγηση στο συνέδριο για τα 1700 έτη από το διάταγμα της ανεξιθρησκείας, Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, Αθήνα 2014·
- “‘Whoever practices and teaches’ in Mt 5:19 as Describing the Type of the Truly Righteous: Elements of an Insisting Paradigm”, στον τόμο του *The Third Session of the Princeton-Prague Biennale for Jesus Research*, Prague 2009 (παρεδόθη, υπό έκδοση)·
- “*Η Αποκατάσταση του Κόσμου : מְלֻכּוּת הַיְיָ* Μυστικές αναπτύξεις μιας πανάρχαιας ιδέας” στο Δελτίο Βιβλικών Μελετών (παραδόθηκε, υπό έκδοση)·
- “«Τέκνα Αβραάμ»: Ο Εβραίος και ο ‘άλλος’ σε μια εποχή αγωνίας,” εισήγηση σε ημερίδα διαπολιτισμικού χαρακτήρα (υπό έκδοση)·
- “Ο απόστολος Παύλος και ο ιουδαϊκός πολιτισμός της εποχής του,” εισήγηση στα *Κ’ Παύλεια*, Βέροια 2014 (παραδόθηκε, υπό έκδοση)·
- “*Kohanim* ως *Kohanim*: Αγγελικό ιερατείο και το θέμα της πτώσης στα Ησ 14, Ιεζ 28, στα Α’ και Β’ *Ενώχ* και σε Χειρόγραφα της Νεκράς Θαλάσσης”, εισήγηση στο συνέδριο για τους αγγέλους (Σέρρες 2014, υπό έκδοση)·
- “The wind that moves the reed: Pneumatic Authorship and Scribal Authority in 4 Ezra 14,” εισήγηση στην *European Association of Biblical Studies*, Θεσσαλονίκη 2011 (υπό έκδοση)·
- “Λόγος και **מִימָרָא** στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη και τα *Targumim* : Στοχασμοί για την προέλευση και την ερμηνεία του,” εισήγηση σε σεμινάριο για τον Λόγο, τώρα εκτενές άρθρο στην *Επιστημονική Επετηρίδα της Θεολογικής Σχολής Αθηνών* (υπό έκδοση).

Ενίοτε δε ασχολούμαι με τη **μετάφραση** από την αγγλική μελετών και έργων από διάφορα πεδία (πολεμικές τέχνες, ψυχολογία, φιλοσοφία), με σημαντικότερες τις ακόλουθες:

- Κ. Γκ. Γιούνγκ, *Ψυχολογία και Απόκρυφο*, (η διδακτορική του διατριβή) Αθήνα 1987 (225 σσ.).
- Κ. Κερένυι, Κ. Γκ. Γιούνγκ, *Εισαγωγή στην Επιστήμη της Μυθολογίας*, Αθήνα 1989 (262 σσ.).
- Kenneth Kushner, *Ένα βέλος, μια ζωή*, Αθήνα 1997 (159 σσ.).
- Aniela Jaffe, Κ. Γκ. Γιούνγκ : *Λόγος και εικόνα*, Αθήνα 2003 (206 σσ.).
- P. Kingsley, *Ο Εμπεδοκλής στον 21^ο αιώνα*, Θεσσαλονίκη 2008 (192 σσ.).

Άλλες ασχολίες και ενδιαφέροντα : οι πολεμικές τέχνες (Okinawan Karate, Tae Kwon Do, Iaido, Daiken Taijutsu), ορειβασία και Φύση, ταξίδια και επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα και το εξωτερικό, μελέτη θρησκειών, περιβαλλοντικός ακτιβισμός, ένα καλό βιβλίο ή μια καλή ταινία.